

آموزه های شهرسازی

معاونت آموزش و کارآفرینی جهاددانشگاهی استان زنجان

دوره های ضمن خدمت کارکنان شهرداری

تأسیسات شهری آرامستان

اصول مدیریت آرامستان

سازمان تفصیلی شهرداری‌ها و از جمله، سازمان اداری آرامستان‌های تمام شهرها، از سوی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور به آن‌ها ابلاغ می‌شود.

در شهرهای بزرگ، اداره آرامستان به عهده سازمانی است که وابسته به شهرداری است و هر آرامستان دارای هیأت مدیره‌ای است. در شهرهای متوسط و کوچک، آرامستان دارای سازمان مستقل نیست و اداره آن به وسیله واحدی از قسمت خدمات شهرداری انجام می‌شود.

صرف نظر از نوع مدیریت آرامستان، فعالیت‌های اداره آستان به دو حوزه مالی - اداری و خدماتی تقسیم می‌شود:

- در حوزه مالی - اداری، بسته به میزان استقلال واحد اداره‌کننده آرامستان، فعالیت‌های ستادی نظیر: بایگانی، کارگزینی و رفاه، حسابداری، تنظیم امور مالی انجام می‌شود. عملیاتی نظیر: صدور فیش فروش قبور، اجاره سالن‌های عزاداری و تنظیم دفاتر درآمد از جمله فعالیت‌های مهم این بخش به شمار می‌آید.
- فعالیت‌های بخش خدمات، ماهیت "صفی" دارد و مستقیماً به تحقق وظایف سازمان اقدام می‌کند.

فعالیت‌های خدماتی به دو بخش عمومی و اجتماعی تقسیم می‌شود:

بخش عمومی شامل:

- عملیات موتوری مانند: حمل و نقل جنازه، تنظیم برنامه رانندگان و ...
- عملیات مربوط به تولید گل و گیاه، نگهداری فضای سبز و آبیاری.
- نگهداری تأسیسات و تجهیزات موجود و مدیریت خدمات زیربنایی آب، برق، گاز و تلفن.

در بخش خدماتی فعالیت‌های اصلی آرامستان شامل: تدفین و صدور جواز دفن، صدور اعلامیه و فیش ثبت‌احوال، اداره امور غسل‌خانه، ارایه اطلاعات و راهنمایی مراجعان، تنظیم آمار و گزارش‌ها است.

با توجه به اینکه مراجعین به آرامستان‌ها معمولاً افرادی هستند که از درگذشت عزیزان اندوهگین و پریشانند؛ بنابراین، ارایه خدمات به صورت سریع و مناسب اهمیت ویژه‌ای دارد. توصیه می‌شود مدیران آرامستان‌ها علاوه بر ارایه خدمات عمومی که ذکر شد، نسبت به ارایه خدمات زیر به مراجعان اقدام نمایند:

- ۱- حمایت از مراجعان بی‌بضاعت یا کم‌بضاعت از طریق در نظر گرفتن تخفیف برای ارایه خدمات و جبران آن از طریق فعالیت‌های نظیر فروش گل، تهیه سنگ قبور و ...
- ۲- به عهده گرفتن خدماتی نظیر: رزرو مسجد، قاری و مداح، چاپ آگهی، حمل و نقل تشییع‌کنندگان و سوگواران.
- ۳- تشکیل واحد خدمات راهنما در آرامستان‌های بزرگ.
- ۴- احداث فروشگاه‌هایی برای فروش مایحتاج ضروری مراسم.

افزون بر این، با توجه به اینکه کارکنان آرامستان نیز همیشه در معرض فشار روانی ناشی از برخورد با سوگواران هستند، همچنین به دلیل این‌که پاره‌ای از آن‌ها به موجب وظایفی که در آرامستان دارند از منزلت اجتماعی مناسبی

برخوردار نیستند، پیشنهاد می‌شود اقدامات رفاهی برای تقویت انگیزه کاری و کاهش سختی کار این گروه از کارکنان خدمات شهری، انجام پذیرد.

چنان‌که ذکر شد یکی از وظایف مدیریت آرامستان، فراهم آوردن تسهیلاتی برای حمایت از افسار آسیب‌پذیر است. بدین منظور، مدیریت آرامستان می‌تواند با بهره‌گیری از زمین‌های آرامستان که معمولاً به دلایل محیطی از وسعت زیادی برخوردارند، فعالیت‌های اقتصادی سودآوری را انجام دهند و از منافع بدست آمده، این وظیفه انسان دوستانه را به انجام رساند.

توصیه‌هایی برای زیباسازی آرامستان‌ها

با توجه به تجربیات جهانی عدم توجه به جایگاه آرامستان‌های شهری برای ساکنان آن‌ها از یک سوی و عدم توجه به سیما و منظر آرامستان‌ها از سوی دیگر باعث گردیده آرامستان‌ها به‌عنوان یک فضای ضد شهری به نظر آید. در حالی که توجه به نقش پررنگ آن‌ها می‌تواند راه را برای ایجاد فضایی متفاوت مطرح سازد. کما اینکه آرامگاه‌های امامان و شعرا توانسته‌اند جایگاه ویژه‌ای در شهرهای کنونی داشته باشند و با ارتقای سیما و منظر خود از کارایی ویژه‌ای به سبب گردشگری شهری برخوردار شوند

در نگرش سیستماتیک به شهر به‌مثابه یک سیستم، آرامستان‌ها جزء جدایی‌ناپذیر سکونتگاه‌های انسانی و آخرین حلقه از زیرسیستم‌هایی است که فرد در طول چرخه زیستی خود آن را تجربه می‌کند. وجود چنین ماهیتی سبب شده است تا از آرامستان‌ها به‌عنوان آخرین منظر یاد شود. از همین رو می‌توان آرامستان‌ها را در زمره منظره‌های تاریخی شهر جای داد. از آنجایی که منظرسازی در فضای آرامستان می‌تواند کارکردی نیز برای زندگان داشته باشد و این همجواری مرگ و زندگی، به سایت‌های تدفینی اهمیت و توان عاطفی می‌بخشد، در بسیاری از جوامع، رابطه بین فضای زندگی و تدفینی تأثیرپذیری‌های دوسویه آن‌ها مورد بحث انسان‌شناس‌ها قرار گرفته‌اند. در بسیاری از شهرهای جهان، فضاهای تخصیص‌یافته به آرامستان، فضاهایی معادل فضای زندگی را پوشش می‌دهد. مساحت بسیار زیاد این فضاها، گویای این مطلب است که آرامستان‌ها همانند سایر فضاها به‌عنوان مکان‌هایی برای حضور مردم تعریف شده‌اند. امروزه بسیاری از محوطه‌های آرامستان‌های تاریخی به‌عنوان فضاهای مقدس باقی‌مانده از گذشته به محیطی آرام و به دور از هیاهوی شهری جهت چنین حضوری طراحی و ساماندهی دوباره یافته‌اند.

شاید با در نظر گرفتن اینکه بر اساس برآوردهای صورت گرفته، جمعیت زنده حاضر در جهان حدود ۱۱ درصد جمعیت کل انسانی - روی کره زمین را تشکیل می‌دهد و در نظر گرفتن این باور که مردگان در مقایسه با زنده‌ها در اکثریت مطلقاً اند، ضرورت حضور مرگ را در فضاهای شهری، بهتر و بیشتر بتوان احساس کرد.

ارزش زیبایی‌شناختی هر فضا هنگامی قابل ادراک است که بتواند خود را به‌عنوان موجودی مستقل از ذهن برای ناظر بنمایاند و ذهن او را به فعالیت وادارد. در این حالت، فضا باید دارای پیام مشخص و مستقل باشد تا ناظر خود را در تقابل با آن احساس کند و برای دریافت فرم و محتوای آن تلاش نماید. سه سطح از زیبایی را می‌توان برمی‌شمرد: زیبایی حسی، زیبایی فرمی و زیبایی نمادین. زیبایی حسی به معنی خوشایند بودن دریافت حسی که از محیط به دست می‌آید، می‌دانند و متوجه رنگ‌ها و صداها و بافت‌هایی است که در محیط وجود دارند. زیبایی فرمی، اساساً متوجه

شکل‌ها، ریتم‌ها، پیچیدگی‌ها و تزئین‌های بصری محیط پیرامون خویش است و زیبایی نمادین را در مفاهیم تداعی شده به‌واسطه عناصر تشکیل‌دهنده محیط می‌شناسند که به محیط معنا می‌بخشند و برای مردم خوشایند هستند.

توصیه‌های راهبردی در زیباسازی محیط و منظر آرامستان:

✓ مباحث تطابق‌پذیری (به معنای اضافه نمودن برخی فعالیت‌ها و عملکردهای موردنیاز در تجدید حیات آرامستان و تغییر برخی عناصر اضافی) و توسعه (ایجاد ساختارها و تعریف فضاهای جدید به آرامستان موجود) به‌عنوان مهم‌ترین رویکردها و مداخلات در نحوه مدیریت و برخورد با آرامستان به‌مثابه مناظر فرهنگی با ارزش، مطرح‌اند. از این رو برخی توصیه‌ها و راهبردهای طراحانه، برنامه‌ریزانه و مدیریتی در جهت ارتقای کیفیت کالبدی و فضایی آرامستان‌ها و به تبع آن تقویت نقش آرامستان در شهرسازی معاصر به قرار زیر پیشنهاد می‌شود:

- ✓ تزریق فعالیت‌های آموزشی، فرهنگی به سایت آرامستان
- ✓ ایجاد عملکردهای پشتیبان و جنبی گردشگری تجاری در کنار آرامستان
- ✓ توجه به سبزی‌نگی، حضور طبیعت برای تقویت سرزندگی فضاها و توسعه فضای سبز (نزدیکی به طبیعت و داشتن انواع رنگ‌ها)
- ✓ توجه به معماری سنگ قبرها و سایر عناصر مصنوع سایت آرامستان
- ✓ باز تعریف جایگاه و نقش آرامستان در منظر شهری با توجه به نیازهای کنونی تعریف جایگاه مشارکت مردمی در ساخت و طراحی آرامستان
- ✓ تعریف نمادها و المان‌های یادبود
- ✓ به کار بردن آب به‌عنوان عنصر اصلی زیبایی که می‌تواند بخش عمده‌ای از نازیبایی‌های بصری محیط را کاهش دهد .
- ✓ استفاده از دیگر اجزاء زنده مانند پرندگان، ماهی‌ها (وجود صداهای طبیعت مانند صدای آب، صدای پرندگان و ... به‌صورت ملایم می‌تواند عاملی برای کاهش استرس باشد) و غیره.

